

ВРЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Максим Черкасенко,
Партнер ЮФ Arzinger

Maksym.Cherkasenko@arzinger.ua

01.03.2010 року Міністерством юстиції України була зареєстрована Постанова Національного банку України (надалі – НБУ) «Про врегулювання питань щодо здійснення та реєстрації іноземних інвестицій» від 23.12.2009 № 762 (надалі – Постанова № 762), прийнята на виконання Закону України «Про внесення змін до деяких законів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи» від 23.06.2009 № 1533-VI.

Даним законом, який набрав чинності 24.11.2009 року, було введено суттєві зміни щодо порядку іноземного інвестування в Україну, зокрема, запроваджено:

- обов'язковість державної реєстрації іноземних інвестицій, у тому числі здійснених у грошовій формі;
- здійснення іноземного інвестування на території України у грошовій формі виключно в національній валюті України;
- здійснення іноземного інвестування у грошовій формі виключно через інвестиційні рахунки, відкриті в уповноважених банках України.

Попри те, що вказані законодавчі вимоги вступили в силу, була відсутня відповідна нормативно-правова база НБУ, що ускладнювало застосування

вимог закону на практиці. Деякі роз'яснення нового порядку іноземного інвестування були надані НБУ в листі від 10.12.2009 N 13-215/7968-22877, проте це не усунуло необхідність нормативного регулювання.

Постановою № 762 затверджено:

- 1) Положення про порядок державної реєстрації Національним банком України іноземних інвестицій (далі - Положення про реєстрацію інвестицій);
- 2) Зміни до Положення про порядок іноземного інвестування в Україну, затвердженого Постановою Національного банку України від 10.08.2005 № 280 (далі – Положення № 280);
- 3) Зміни до Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою, затвердженого Постановою Національного банку України від 10.08.2005 № 281 (далі – Положення № 281).

Передбачений в Положенні про реєстрацію інвестицій порядок застосовується лише до реєстрації іноземних інвестицій у вигляді грошових коштів. Державна реєстрація іноземної інвестиції підтверджується інформаційним повідомленням територіального управління НБУ.

Для реєстрації іноземної інвестиції необхідно подати до територіального управління НБУ за місцезнаходженням об'єкта інвестиції (а у випадку здійснення інвестиції у вигляді інвестиційного вкладу – за місцезнаходженням відповідного банку) пакет документів, який суттєво не відрізняється від пакету документів, передбаченого для реєстрації іноземних інвестицій Постановою Кабі-

нету Міністрів України від 7 серпня 1996 р. N 928. Разом з тим, передбачено право територіального управління НБУ запитувати і додаткові документи, пов'язані із здійсненням іноземної інвестиції, перелік яких не встановлено. Довільне трактування працівниками територіального управління такого положення може ускладнити реєстрацію іноземних інвестицій на практиці.

Положенням про реєстрацію інвестицій встановлено 30-денний строк після здійснення іноземної інвестиції для звернення іноземного інвестора або уповноваженої ним особи із заявою про реєстрацію іноземної інвестиції не. Для тих, хто здійснив інвестицію з 24.11.2009 року 30-денний строк починає свій перебіг з дати набрання чинності Постановою № 762.

Незважаючи на те, що реєстрація інвестицій є обов'язковою, не визначена відповідальність за її відсутність. Можна припустити, що негативні наслідки для іноземного інвестора в такому разі можуть виникнути при поверненні інвестицій за кордон. До того ж з урахуванням проблем, пов'язаних із курсовими різницями та необхідністю в деяких випадках легалізації документів іноземним інвестором, 30-денний термін виглядає занадто малим.

Зміни до Положення № 280 та до Положення № 281, внесені Постановою № 762, привели ці Положення у відповідність до закону і деталізували механізм здійснення інвестування в Україну та повернення інвестицій.

Так, у Положенні № 280 змінено поняття «портфельна інвестиція». Відтепер, портфельними інвестиціями не вважається придбання іноземним інвестором на фондовому ринку акцій товариства в кількості, що становить 10 та більше відсотків його статутного капіталу. Також встановлено, що продаж іноземним інвестором об'єкта інвестування – акцій товариства (або виплата іноземному інвестору за ними дивідендів) у кількості, що становить менше 10 відсотків статутного капіталу цього товариства, є поверненням портфельної інвестиції (та/або доходів від іноземної інвестиції) незалежно від кількості операцій та їх виду, унаслідок яких іноземний інвестор придбав ці акції.

Також із Положення № 280 виключено поняття «пряма інвестиція». Відтепер всі інвестиції, крім портфельних, називаються «іноземними інвестиціями» і регулюються в загальному порядку.

Крім того, Положення № 280 приведено у відповідність із законодавчими вимогами щодо здійс-

нення іноземного інвестування у грошовій формі виключно через інвестиційні рахунки та в національній валюті України. Відповідно, з Положення № 280 виключено норми, що дозволяли перераховувати валюту безпосередньо на поточний рахунок резидента, у тому числі для ведення спільної діяльності.

Також встановлено, що іноземні інвестори мають право розміщувати інвестиційний (депозитний) вклад в уповноваженому банку виключно в гривнях шляхом перерахування грошових коштів з інвестиційного рахунку.

Змінено п. 3.1. Положення № 280, який визначає порядок репатріації інвестицій. Зокрема, повернення інвестиції в іноземній валюті на рахунок іноземного інвестора в закордонному банку відтепер не залежить від того, чи були кошти раніше перераховані іноземним інвестором з інвестиційного рахунку чи напряму з рахунку в закордонному банку.

Позитивними моментом який спрощує вимоги до інвесторів є виключення п. 3.8. Положення № 280, який передбачав обов'язкове подання при репатріації інвестицій копії довідки податкового органу про сплачений іноземним інвестором в Україні податок на прибуток (дохід) або легалізованої довідки про резидентність іноземного інвестора. Відтепер подання такої довідки необхідне лише в окремих випадках, передбачених Положенням № 281. Зокрема не вимагається подання довідки у разі, якщо ціна продажу іноземним інвестором об'єкта інвестиції не перевищує ціни його купівлі, або якщо уповноважений банк є податковим агентом за інвестиційною операцією іноземного інвестора.

Позитивним також є і виключення вимоги щодо обов'язкового використання рахунку торговця цінними паперами за операціями здійснення/повернення портфельних інвестицій.

Постановою № 762 викладений в новій редакції п. 2 глави 3 розділу II Положення № 281, в якому визначено перелік документів, необхідних для купівлі та обміну іноземної валюти з метою повернення за кордон іноземних інвестицій та прибутків, отриманих іноземними інвесторами від інвестиційної діяльності в Україні. Позитивним є конкретизація необхідності подання певного документу в тому чи іншому випадку.

Найбільш негативним моментом нового акту є те, що відтепер при купівлі іноземної валюти

для повернення інвестицій уповноважені банки зобов'язані попередньо зарахувати кошти в гривнях на окремий аналітичний рахунок і мають право перерахувати їх для купівлі іноземної валюти не раніше п'ятого календарного дня після дня зарахування гривень на цей рахунок. Зрозуміло, що таким чином НБУ намагається зменшити можливість одночасного ажіотажного виходу на міжбанківський валютний ринок спекулятивних інвесторів у разі різкого знецінення національної валюти, але це положення права погіршує положення всіх інвесторів, в тому числі і тих, хто здійснює реальні інвестиції в українську економіку.

З іншого боку, можливість проведення за межами України розрахунків між нерезидентами за об'єкти інвестування в Україні, що впливає з аналізу норм п.2 Положення № 281, має сприяти інвестиційній привабливості українських об'єктів, оскільки зменшує ризики іноземних інвесторів та спрощує процедури придбання та відчуження цих активів.

Звичайно врегулювання Постановою № 762 деяких відкритих питань, що виникли внаслідок прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи» є, безумовно, позитивним моментом, який дозволить досягти більшої визначеності в питаннях іноземного інвестування.

Проте можна спостерігати і деякі додаткові ускладнення для інвесторів, які не сприятимуть збільшенню бажання до інвестування в Україну.

Для прикладу, якщо раніше при здійсненні інвестиції в іноземній валюті шляхом придбання корпоративних прав, коливання курсу валюти не впливало на розмір затвердженого статутного капіталу товариства – об'єкта інвестування, а курсова різниця за наслідками операції з продажу валюти відносилась Товариством або на доходи або на збитки, то з прийняттям закону та нового порядку ситуація змінилась. Відтепер визначити розмір статутного капіталу, що сплачується іноземним інвестором, можна лише на день продажу валюти іноземним інвестором і перерахування грошової суми в гривні на рахунок товариства – об'єкта інвестування.

Таким чином встановлені законодавством додаткові обмеження щодо іноземного інвестування збільшують витрати іноземних інвесторів на ведення бізнесу в Україні, а також збільшують валютні ризики інвесторів при нестабільності національної валюти

Разом з тим, враховуючи, що згідно Перехідних положень Закону такі обмеження повинні припинити свою дію з 1 січня 2011 року, сподіваємося, що Національним банком України також будуть своєчасно внесені відповідні зміни в свої підзаконні акти.